

Міністерство освіти і науки України
Північно-Східний науковий центр НАН України та МОН України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Тези

**72-ої наукової конференції професорів,
викладачів, наукових працівників,
аспірантів та студентів університету,
присвяченої 90-річчю
Національного університету
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»**

Том 2

21 квітня – 15 травня 2020 р.

Полтава 2020

*Р.В. Гула, д.і.н., доцент,
Харківський національний університет
Повітряних сил імені Івана Кожедуба*

*О.В. Вітринська, к.і.н.,
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

НАУКОВІ ПІДХОДИ ТРАКТУВАННЯ ТЕРМІНУ «ГЛОБАЛІЗАЦІЯ»

У трактуванні глобалізації як феномену, процесу, тенденції немає єдиної думки. Вона розглядається крізь призму множинності наукових парадигм з використанням різних методів і підходів.

Радикальний підхід аналізує глобалізацію як *процес*, факт та явище, які обумовлюють особливості функціонування усіх сфер життя суспільства. Глобалізація, на думку У. Бека, «створює транснаціональні соціальні зв'язки та простори, знецінює локальні культури і сприяє виникненню третіх культур...Глобальний світ – це транснаціональна світова спільнота, якій не вистачає всесвітньої держави й всесвітнього уряду» [2, с. 26, 31]. Негативні тенденції, згідно цього підходу, полягають у нівелюванні чи знищенні національних культур, а позитивним результатом глобалізації має бути утворення гібриду культур, умовної світової «суперкультури», яка б стала універсальним надбанням світового суспільства.

Акцентуючи на процесах трансформації культур, радикальний підхід вказує і на нелінійний суперечливий характер змін у всіх сферах функціонування суспільства.

Скептичний підхід вважає глобалізацію *міфом*, який був створений ідеологами вільного ринку з метою демонтажу системи соціального забезпечення та скорочення соціальних витрат [3] і є лише відображенням процесів посилення взаємодії між національними економіками та їх інтернаціоналізацією. Причому, вказуючи на передовсім економічні аспекти процесу комунікації держав, прихильники цього підходу особливо акцентують на умовах комерційних взаємодій, а саме на нерівномірності можливостей «гравців» світового ринку і їх дискретному характері. Скептики практично відкидають можливість рівноцінності та рівноправності об'єднання суспільств [5], що значно посилюється в умовах інформаційного суспільства через нерівномірність розподілу матеріальних, технологічних і кадрових ресурсів.

Реалістичний підхід розглядає глобалізацію як *тенденцію*, що спрямована на досягнення єдності (гомогенності) усього людства у системі світу, яка забезпечує взаємодію і взаємозв'язок країн, культур, держав у економічній, політичній, культурній, технологічній та інформаційних

сферах [6]. «Глобалізація – це подолання і навіть ліквідація традиційних кордонів між державами через формування єдиного технологічного, торговельного, економічного та інформаційного простору» [2, с. 85].

Комплексний підхід аналізує глобалізацію як комплекс тенденцій, форм взаємодій, фаз розвитку та об'єктивних процесів інтенсифікації транснаціональних потоків: «Глобалізація – це фаза сучасної поглибленої та багатоаспектної інтеграції світу в умовах новітніх інформаційних технологій, завдяки яким світ стає єдиним цілим; це також процес кількісного зростання, інтенсифікації та якісної трансформації економічних, політичних, соціальних, правових, культурних зв'язків і відносин держав та регіонів із суперечними та неоднозначними наслідками» [4, с. 718]. Також «Глобалізація – це взаємодія груп та окремих індивідів безпосередньо один з одним через кордони, без обов'язкової, як раніше, участі в цьому процесі держави» [1]. Це об'єктивний процес, обумовлений зростаючими можливостями засобів комунікації, потребами міжнародної економічної та фінансової діяльності для вирішення загальнолюдських проблем.

На нашу думку, *глобалізація* є синтезованою категорією. Вона розкриває процес, механізм й тенденції функціонування світового розвитку як цілісної, взаємопов'язаної та взаємообумовленої інтегративної світосистеми, що характеризується транснаціональними і транскордонними особливостями, які виявляються через інтенсифікацію процесів культурної, політичної, економічної та військової інтеграції та уніфікації, інноваційну діяльність та необмеженість комунікативних потенцій в епоху техногенної цивілізації. Об'єктивною передумовою глобалізації є становлення інформаційного суспільства.

Література

1. Бабаєва Н. Р. Глобалізація сучасного світу / Н. Р. Бабаєва // *Гілея*. – 2012. – № 59. – С. 362–366.
2. Бек У. *Что такое глобализация? Ошибки глобализма – ответы на глобализацию* / У. Бек. – М.: Прогресс-Традиция, 2001. – 304 с.
3. Валлерстайн І. Глобалізація або вік змін? Довгостроковий погляд на шлях розвитку світової системи / І. Валлерстайн // *Глобалізація. Регіоналізація. Регіон. політика*. – Луганськ: Альма матер – Знання, 2002. – С. 49–67.
4. *Основи демократії: підруч. для студ. вищ. навч. закл. ; ред. Антоніна Колодій*. – 3-тє вид., оновлене і доп. – Л.: Астролябія, 2009. – 832 с.
5. Хантингтон С. *Столкновение цивилизаций* / С. Хантингтон; под общ. ред. К. Королева; пер. с англ. Т. Велимеева, Ю. Новикова. – М.: АСТ, 2003. – 603 с.
6. Giddens A. *The thirdway: the renewal of social democracy* [Електронний ресурс] / Anthony Giddens. – Cambridge: PolityPress, 1998. – 166 p. – Режим доступу: <http://www.lib.miamioh.edu/multifacet/record/mu3ugb2687994>. – Дата звернення: 23.03.2020.